

www.vulkani.rs
office@vulkani.rs

Naziv originala:
Marius Gabriel
THE DESIGNER

Copyright © 2017 by Marius Gabriel

This edition is made possible under a license arrangement originating with Amazon Publishing, www.apub.com, in collaboration with ANA Sofia
Translation Copyright © 2019 za srpsko izdanje Vulkan izdavaštvo

ISBN 978-86-10-02531-6

Ova knjiga štampana je na prirodnom recikliranom papiru od drveća koje raste u održivim šumama. Proces proizvodnje u potpunosti je u skladu sa svim važećim propisima Ministarstva životne sredine i prostornog planiranja Republike Srbije.

MARIJUS GABRIJEL

KRISTIЈAN

Prevela Radojka Jevtić

VULKAN
IZDAVAŠTVO
Beograd, 2019.

Za Mervat

JEDAN

Koper je bila u braku tek osamnaest meseci i nije smatrala sebe stručnjakom za bračne odnose. Ali mislila je da zna kad je brak u problemu. I bila je prilično sigurna da njen jeste.

Dok je slušala svog muža kako intervjuiše francuskog partizana, razmišljala je o savetima iz ženskih časopisa, koji su joj, u nedostatku majke i bliskih prijateljica, bili izvor mudrosti. Nije „zvocala“, nije ga „davila“ niti „se žalila“. Čak nije „zahtevala ni nove haljine“, ali uspešno je izbegavala da „izgleda neuredno i zapušteno“. I zaista se trudila da ne služi „neukusna jela servirana na prljavim tanjirima i umrljanom stolnjaku“, s obzirom na oskudicu u Parizu za vreme rata.

Iako se uzdržavala od svih tih grehova, Koper nije znala gde joj je muž bio do dva ujutru ili čiji je karmin razmazan po kragni njegove uniforme, ni zašto je počeo da se ponaša prema njoj kao prema nameštaju.

„Šta ima za jelo?“, pitao je Ejmori Hitkot dobacivši joj izvrljani papir. Pošto je bila njegova sekretarica, kucala je stenografske beleške da bi novinska služba mogla da ih pošalje u Ameriku. A pošto mu je bila žena, pružala je Ejmoriiju pokretno domaćinstvo, okruživala ga udobnošću, ispunjavala mu želje i izolovala ga od neugodnosti života što je bolje mogla.

„Vina, hleba i sira.“

Nije izgledao zadovoljan. „Ništa drugo?“

„Pitaću gazdaricu.“ Građani tek oslobođenog Pariza bili su dirljivo velikodušni pri davanju poklona Amerikancima, ali, pošto su i Francuzi gladovali, nije bilo lako naći namirnice.

Otišla je do gazdarice i vratila se s pola francuske kobasice i četiri kuvana jajeta. Ejmori i Fransoa Žiro pušili su na malenoj terasi s pogledom na Ulicu Rivoli, koja je nosila ožiljke uličnih borbi iz skorašnjeg pariskog ustanka. Gledali su američku patrolu – četiri vojnika flertovala su sa grupom Francuskinja. Njihov smeh pronosio se ulicom.

„Znate kako zovemo vaše vojnike?“, rekao je Žiro. „Žvaka-vojnici.“

„To ne zvuči baš zahvalno“, odvrtila je Koper.

Žiro se mrštio dok je gledao na ulicu. „Šepure se po Parizu, dele čokoladice. Nismo mi deca.“

„Samo se trude da budu srdačni.“

„Ja sam Francuz i komunista, gospođo. Radije ne bih bio ni pod čijom čizmom, ni pod nemačkom ni pod američkom.“

„Pitam se da li ćete nam ikada oprostiti što smo vas oslobodili“, rekla je Koper. Nakon godina poniženja i bede pod okupacijom nacista francuski ponos bio je kao jež: bodljivak spolja, a nežan unutra.

„Naše ulice nekada su bile pune sive boje. Sad su žutomrke.“ Žiro im je čitav sat pričao priče – svaka neverovatnija od prethodne – o junačkoj ulozi koju je imao u oslobođenju Pariza. Osetivši da im ponestaje interesovanja, rekao je: „Možda biste hteli da vidite nešto izuzetno po podne?“

„Kako to misliš *izuzetno*?“, pitao je Ejmori.

Žiro je stisnuo i ugasio cigaretu koju je pušio. „Kolaboracionisti misle da mogu da se sakriju od nas, ali znamo gde su. Pronalazimo izdajnike, jednog po jednog, i delimo pravdu.“

„Misliš na *épuration sauvage**?“,

„Tako mi to zovemo. Kaznićemo nekoga danas.“

Ejmorija je to zainteresovalo. „Naravno“, rekao je. „Voleo bih da vidim. Sačekaćemo Fričli-Baunda. I on će hteti da pođe.“ Okrenuo se ka Koper. „Gde je on?“

„Šta misliš?“, uzvratila je.

Kad je grad oslobođen od Nemaca, zavlдалo je sveopšte veselje, a Džordž Fričli-Baund, poznatiji kao Strašni Prostak, nikada nije mogao

* Prva faza koja je usledila nakon oslobođenja Francuske od nacističke okupacije. Francusku je zahvatio talas pogubljenja, javnog ponižavanja, napada i hapšenja osumnjičenih saradnika nacističkog režima. (Prim. prev.)

da odoli zabavi. On je bio britanski novinar koji se zakačio za Hitkotove nekoliko nedelja ranije. Išao je na Iton koledž u mladosti. I prirastao im je za srce iako je bio manje-više sve vreme pijan.

Strašni Prostack nije se vratio na vreme, pa su počeli da jedu bez njega. Hleb je bio tvrdi od kobasice, a vino još tvrđe, ali svi su bili gladni.

„Ko je izdajnik?“, pitao je Ejmori Žiroa.

Žiro je sekao kobasicu svojim perorezom. „Neko ko je prilično naškodio Francuskoj“, odgovorio je sumorno. „Videćete.“

„Hoće li ga ubiti?“

„Možda.“

Koper se trznula. Već su nagledali užasa koje je za sobom ostavila invazija savezničkih snaga – ogroman talas muškaraca i mašinerije dokontroljao se preko Evrope u Berlin. Pariz se i dalje klimao.

Ejmorija naizgled nisu doticale slike užasno osakaćenih i mrtvih ljudi. Kao ratni dopisnik bio je neosetljiv na to. Iako ga je Koper volela, bio je najhladniji čovek kog je sreća.

Nakon pet minuta stigao je Strašni Prostack. Ipak, više je bio tu telom nego duhom, pošto su ga unela dva vojnika mrtvog pijanog.

„Dobar tip za jednog Britanca“, rekao je zadihano vojnik (Fričli-Baund je bio krupan čovek, a bilo je podosta stepenica do stana). „Ali ne zna kada da stane. Gde ga želite?“

Uzeli su Fričli-Baunda od njegovih drugova u piću i spustili ga na krevet. Poučena iskustvom, Koper ga je okrenula na stranu i stavila kofu gde može da je dohvati. Neočekivano, Fričli-Baund je otvorio zakrvavljeno oko i škiljio u njih. „Jesam li se osramotio?“

„Ne više nego obično“, odgovorio je Ejmori. „Ali propuštaš priliku. Žiro nas vodi da vidimo kako pokret otpora deli pravdu.“

„Šteta. To bi bila vest.“ Pokušao je da ustane, a onda se uhvatio za grudi. Lice koje je podsećalo na crvenu kožnu masku prebledelo je. Morali su da ga pridrže da se ne sruši na pod. Pogledao je Koper molećivo. „Koper, draga moja.“

„Ne, Džordže. Ne želim da gledam kako nekog ubijaju.“

„Molim te. Uradi to za mene.“

„Neću.“

„To bi moglo da proslavi Džordža. Na dve strane. Srećan urednik. Spasena karijera.“ Zgrabio ju je za ruku. „Foto-aparat je u ormanu. Mislim da film nije ispucan.“

„Prokletstvo, Džordže“, rekla je ljutito. „Ne možeš stalno to da radiš.“

Mahnulo je velikom mlitavom rukom – bilo da prizna da je ona u pravu, ili da odagna njen prigovor, nije znala – i legao ponovo, usahnulog lica.

Ejmori je podigao obrvu. „Poslednja želja čoveka na samrti. Hoćeš li odbiti?“

„Za dva centa hoću.“ Koper je otišla do ormana. „Neću stavljati novi film u foto-aparat. Ako je iskorišćen, ništa od toga.“ Pogledala je zadnji deo izubijanog *rolejflaksa* (ironično je bilo što je Fričli-Baund insistirao da koristi njegov predratni nemački foto-aparat). Ostalo je šest snimaka. „Prokletstvo!“

„Možeš da ostaneš kod kuće ako želiš“, rekao je Ejmori.

Fričli-Baund je zahrkao i probudio se. „Ne, nemoj. Hrabra žena. Spas Strašnog Prostaka. Večno zahvalan.“

„Koji je ovo put?“, pitala ga je i stavila aparat na rame. „Niko me ne shvata ozbiljno. Dosta mi je više. Hajde. Idemo.“

Nije mogla ni da izbroji koliko je puta zamenila Fričli-Baunda, previše pijanog da bi radio. Slikala je za njega, čak pisala članke. On bi samo napravio nekoliko ispravki drhtavom rukom i poslao njen rad kao svoj. Nije imala ništa od toga, osim zahvalnosti, jer mu je bukvalno spasavala karijeru. Fričli-Baund je bio katastrofa na pomolu. Jednog dana novine će saznati šta je on zapravo, i to će biti kraj.

Dok je poskakivala na tvrdom sedištu džipa, gledala je Pariz kako promiče pored nje. Vazduh je mirisao na konje i balegu. Lišen benzina, grad se vratio u devetnaesti vek – kočije su kloparale niz bulevare. U gradu je bilo samo nekoliko automobila, mahom taksija i džipova kao što je njihov, punih vojnika, novinara i ratnih turista.

Zgrade su bile oštećene tu i tamo posle pobune. Prolazili su pored izgorelih kamiona i razbijenog nemačkog tenka u parku Tiljerije; uprkos tome, grad je izgledao veličanstveno. Nesumnjivo, u poređenju sa Londonom, gde su bili ranije te godine, Pariz je bio veseo grad, optočen

zlatnom i zelenom bojom, s ponosnom Ajfelovom kulom, koja se nadnosila nad drveće i krovovima spram tamnoplavog neba. Zastave su lebdele svuda i ulice su bile pune devojaka na biciklima.

„Kao da nije bilo rata“, rekla je Koper.

„Pa i nije“, odgovorio je Ejmori ironično. „Mnogo je lakše odustati nego boriti se.“

Žiro ga je oštro pogledao. „A vi, mesje“, pitao je zajedljivo. „Mogu li da pitam zašto se vi ne borite?“

Ejmori se nasmejao, hladnokrvan kao i uvek – skoro ništa ga nije uznemiravalo – ali Koper je pokušala da ga odbrani. „Mog supruga su oslobodili vojne službe. Ima slabo srce.“

„Slabo srce?“, komentarisao je Žiro zureći u Ejmorijevo vižljasto telo od dva metra.

„Imao je reumatsku groznicu kao dete.“

Žiro se nasmešio. Koper je videla taj osmeh neverice mnogo puta.

Ejmorijev otac radio je kao bankar, i to ga je zapravo izbavilo iz te situacije, a ne nekakva reumatska groznica iz detinjstva, istini za volju. Ejmori je bio potomak imućne porodice iz Nove Engleske i završio je Kornel. Šepurio se svojom nadmoći. Koper je odrastala drugačije – išla je samo u školu za daktilografkinje, pa je bila osetljivija na uvrede.

Dozvolila mu je da je zavede jednog letnjeg podneva na Long Ajlandu. Bio joj je prva ljubav. I, pomalo je iznenadivši, oženio se njom nakon šest meseci.

Nijedna porodica nije bila srećna zbog tog spoja. Hitkotovi su bili zaprepašćeni što Ejmori nije izabrao neku slobodnu mladu leptiricu. Koperin otac, udovac Irac, radnik u vodenici, osećao je da je Ejmori rasipnički potomak onih koji čizmom pritiskaju vratove radnika. I kao što je jedan Koperin brat brutalno zapazio, Ejmori je verovatno bio i kućkin sin prema ženama.

Ipak, Ejmori je tvrdio da se divi borbi njene porodice protiv zala kapitalizma. Kao i mnogim intelektualcima iz više klase, dopadala mu se ideja da bude levičar. Možda su se samo suprotnosti privukle u njihovom slučaju. A možda je presudilo i to što je u seksu bila opuštenija od devojaka iz gospodskog staleža.

Koper je zavelo to što je Ejmori bio zgodan kao filmska zvezda. Imao je gustu plavu kosu i plave, skoro ljubičaste oči; boju koju ranije

nije videla. Posedovao je i urođenu prefinjenost i lakoću ophođenja sa svetom koji joj je bio nepoznat, ali kom je u potaji težila.

Došao je u Evropu kao ratni dopisnik. Ona je htela da pođe s njim, pa ju je poveo; iskoristio je veze svoje porodice da im oboma nabavi akreditacije. To je trebalo da bude njihova velika avantura. Rekao je da svi imaju pravo da izvuku nešto iz rata. U njegovom slučaju, Pulicerovu nagradu. Pisao je roman koji će biti nešto najveće od Hemingveja (kog je potražio čim su stigli u Pariz). Nesumnjivo je bio genijalan u Koperinoj glavi, koje god da je mane imao.

Zbog te genijalnosti mahom se i držala tokom osamnaest meseci braka, kad se većina iluzija koje je imala o Ejmoriju raspršila; posebno očekivanje da će biti veran. On *jeste* bio kučkin sin u odnosu sa ženama. Njena braća bila su u pravu.

Jedne noći, kad je bio veoma pijan, otkrio joj je da je njegov otac varao njegovu majku tokom celog braka i da je njegova majka „naučila da prihvati to“. Implicirao je da bi i ona trebalo da se postavi tako.

Koper je nagla glavu unazad i pustila kosu da leprša na vetru. Imala je dugu, gustu, zlatnoridu kosu, zbog koje je i dobila nadimak*, i posle dvadeset šest godina bilo joj je prirodnije da je zovu Koper, a ne Una. Boja je pristajala uz bledu kožu i sivozelene oči, koje su otkrивale njeno keltsko poreklo. Uživala je u povetarcu koji joj je mrsio pramenove.

Žene koje je videla na ulici bile su bolje obučene od Amerikanki. Išle su na štiklama, imale su četvrtasta, muževna ramena i ekstravagantne šešire, i vozile su bicikle s neverovatnim samopouzdanjem. Suknje su im bile kratke i pokazivale su listove. Kako uspevaju? Zbog ograničenih sledovanja kod kuće i u Britaniji, protekle četiri godine nosila je samo običnu, jednoličnu odeću. Kako ove Francuskinje, u mnogo većoj oskudici, izgledaju tako šik? Postojala je tu neka galska tajna i iznenada je postala odlučna da je otkrije. Dođavola s netraženjem novih haljina.

Koper se nagla napred i viknula u vetar. „Želim parisku haljinu.“

Ejmori se napola okrenuo i pokazao grčki profil. „Šta?“

„Parisku haljinu. Želim parisku haljinu.“

„Nikada nisam ni pomislio da si pomodarka“, prezrivo je odgovorio.

* Engl. *copper* znači *bakar*. (Prim. prev.)

„Pa, želim novu odeću“, insistirala je Koper. „Muka mi je od kaki boje.“ I zaista, bilo joj je dosta maslinastozelenih pantalona i ružnih uniformi, što je bila sva njena garderoba. Osećala je kao da vređa taj predivan grad; kao da joj se nadmene Parižanke smeju.

„Šta ti kažeš, Žiro?“, pitao je Ejmori.

Žiro je bacio pogled na Koper preko ramena s naročito kiselim izrazom lica. „Žene. Sve su iste. Imam nekoga za vas. Ali prvo posao, madam. Onda zadovoljstvo.“

„Stani ovde“, naredio je Žiro. Ejmori je parkirao džip gde mu je rekao Francuz, pored grupe mladića koji su stajali na uglu jedne ulice na Monmartru. Nosili su pohabanu odeću, prelaganu za te dane.

„Jesu li iz pokreta otpora?“, pitala je Koper Ejmoriya.

„Izgledaju kao da jesu.“

Koper je usmerila aparat ka njima. Muškarci su radosno pozirali izbacujući mršave grudi, mahali su kapama i zviždali.

Začula se vika niz ulicu. Uz povike, mladići su poleteli iza ugla; espadrile su tapkale po kaldrmi. Žiro je pokazao glavom ka Koper i Ejmoriyu da ga prate. „Sada ćete videti šta se dešava s kolaboracionistima“, rekao je.

Potrčali su za malom grupom u sledeću ulicu – gde se nalazio samo red običnih kuća. Grupa muškaraca saterala je plen u ćošak, mladu majku koja je izašla iz jedne kuće gurajući kolica. Očajnički je pokušavala da otvori vrata i da se vrati, ali muškarci su povukli i nju i kolica niz stepenice.

„To je žena“, uzviknula je Koper. Gurkanje se pogoršalo. Žena je uspaničeno tražila bebu, čiji je plač nadglašavao povike i vrisku. Ejmori je ispružio ruku da bi je sprečio da im se približi.

„Ne mešaj se!“

Kaput i beretku koje je žena nosila pocepali su i bacili u odvod. Kovrdžava plava kosa joj je preko lica, zaleđenog od užasa. Imala je, Koper je primetila, ne više od devetnaest-dvadeset godina. Neko je izvukao bebu iz kolica. Majka je pokušala da moli; ispružila je ruke ka detetu, ali neko ju je udario preko usta i pala je. Podigli su je na noge i počeli da joj cepaju odeću.

Koper se srce popelo u grlo. „Šta je uradila?“, pitala je.

„Bila je ljubavnica gestapovca“, rekao je Žiro. On nije učestvovao u napadu, ali je pomno gledao, sa cigaretom u ustima, i škiljio kroz dim. „Dete je njegovo.“

„Šta će joj učiniti?“

„Vidi koliko je debela. Krmača“, rekao je Žiro ogorčeno. „Hranila se puterom dok smo mi gladovali.“ Žena je bila skoro naga. Držala se za grudi i pokušavala da sakrije lice. Telo joj je bilo bledo i meko, obeleženo crvenim otiscima prstiju.

Ulica koja je bila skoro napuštena na početku incidenta iznenada se ispunila. Ljudi su izlazili iz kuća da se pridruže rulji, ili su vikali s prozora. Mržnja je nadolazila u talasima, kao vruć vetar. Muškarac je držao bebu, koja je vrištala u vazduhu, kao da će je svakog trenu baciti na kaldrmu. Majka je očajnički pokušavala da dođe do svog deteta dok su je gurali, udarali i čupali bez milosti. Nos i usta bili su joj umrljani krvlju.

Vika je odjednom postala zaglušujuća. Neko je doneo staru kuhinjsku stolicu i omču.

„O, ne“, uzdahnula je Koper. Izvukla je ruku iz Ejmorijevog stiska i potrčala.

„Koper, vrati se!“, viknuo je Ejmori.

Nekako je Koper prešla uzavrelih nekoliko metara do žene koja je vrištala. Probijala se kroz masu kao igrač američkog fudbala. Obgrlila je ženu u pokušaju da je zaštiti. Ali desetine ruku su je zaustavile. Odgurnule su je od žrtve i bacile grubo na zemlju.

„Jesi li poludela?“, pitao je Ejmori. Uhvatio je svoju ženu i podigao je na noge. „Mogli su da te ubiju.“

„Linčovaće je. Učini nešto!“

„Ništa ne možemo da uradimo.“

U modricama, zadihana, Koper se okrenula ka Žirou. „Zaustavi ih!“ Žiro je vukao dim. „Hrabri ste ali glupi, madam.“

Rulja je povukla uplakanu ženu do ulične svetiljke. U poslednjem očajničkom pokušaju, ispružila je ruke ka bebi. Koper nije mogla zažmuriti da to ne gleda.

Pribili su žrtvu uz stolicu i stavili joj omču oko vrata. Ona se pognula i pustila da joj suze liju. Maleni starac dospeo je na čelo rulje. Nosio je belu kecelju i kuhinjske makaze. Ostarelo lice bilo je bezizražajno.

„To je Blank, poslastičar“, rekao je Žiro. „Gestapovci su mu ubili dva sina.“

Starac je uhvatio punu šaku svetle kose i počeo metodično da je seče makazama. Rulja je vikala: „*Collaboratrice! Putain!*“* Žena je isprva vrištala, a onda začutala, kao da je prihvatila svoju sudbinu. Glava joj se njihala napred-nazad dok je starac sekao.

Radio je brzo. Gomila se obradovala kad je poslednji zlatni pramen pao na pločnik. Nezadovoljan, starac je sekao i dalje, sve dok lobanja, kao u lutke, nije ostala potpuno bez vlasi. Zatim joj je pljunuo u lice i krenuo kroz masu ka svojoj radnji. Tapšali su ga rukama po leđima dok je prolazio. Koper se molila da se završilo i da se ništa gore neće desiti. „Vratite joj bebu!“, viknula je grupi muškaraca.

Usred smeha, dete su dodali žrtvi. Majka je privila bebu uz vrat. Činilo se da nije povređena, ali vrištala je užasnuta; lice joj je bilo namršteno i crveno. Majka ju je stavila na dojku. Počela je odmah da sisa, ali maleno telo još se grčilo od povremenih jecaja. Žiro je gurnuo Koper ka ženi. „Hajde, Jovanka Orleanka. Slikaj!“

Koper je zakoračila napred. Držala je foto-aparat pri struku i usmerila ga ka ženi, ošamućenoj od šoka. Sve njene lepote je nestalo.

„Žao mi je“, rekla je Koper. Žena je zurila u nju zakrvavljenim očima, bezizražajnog lica. Koper je dvaput škljocnula.

Masa je počela da se razilazi kad se spektakl završio. Nekoliko ljudi je ostalo da gleda polugolu ženu kako doji dete, kao ponižena Bogorodica. Vrata njene kuće bila su zatvorena i Koper je videla da su zavese navučene na svim prozorima. Žena će sedeti tu i biće predmet prezira sve dok njena porodica konačno ne skupi hrabrosti da je pusti unutra. Odeća joj je bila razbacana po ulici, a lepa kolica smrskana.

„Kraj šetnje“, rekao je Žiro šturo.

Koper je podigla iscepanu bluzu i prebacila je preko žene što je bolje mogla, da pokrije njenu nagost. Ejmori ju je ljutito povukao unazad. „Ti si prokleta budala“, rekao je. „Šta si, dođavola, mislila?“

„Kako si mogao samo da stojiš i ne radiš ništa?“

„Radio sam nešto. Izveštavao sam. I ti si ovde da slikaš za Fričli-Ba-unda, a ne da braniš ljude od rulje koja linčuje.“

* Franc. Kolaboracionistkinja! Kurva! (Prim. prev.)

„Slikala sam“, rekla je mrzovoljno. „I ako je previše mamuran, pretpostavljam da ću i pisati članak.“

„Mnogo si impulsivna. Uvek delaš bez razmišljanja. Trebalo je samo da pođeš s nama. Koliko puta treba da ti kažem da se ne mešaš?“

„Scena je bila odvratna.“

„Ima sreće što nisu iskasapili malo kopile“, rekao je Žiro mirno. „Znaš li šta je Gestapo radio zatvorenica?“

„Ona se samo zaljubila i dobila bebu.“

Podrugljivo se osmehnuo. „Ženska logika, je li?“

„Mene su odgajili da mrzim fašizam“, odgovorila je. „Mog oca i braću pretukli su i bacili u zatvor ovakvi nasilnici. Vaši takozvani partizani nisu ništa bolji od Hitlerovih batinaša.“

Žiro ju je zamišljeno posmatrao. Zatim je bacio opušak. „U redu. Idemo po vašu parisku haljinu.“

„Ne želim više parisku haljinu“, rekla je Koper dok ih je Žiro vodio ka džipu.

„Zašto ne? Jer su obrijali kurvi glavu? Zaslužila je i gore.“

„Ne verujem da ovaj čovek ima ikakve veze s pokretom otpora“, promrmrljala je Koper Ejmoriiju. „Mrzim ga.“

„Savršeno je moguće voleti Pariz i mrzeti Francuze“, odgovorio je Ejmori ravnodušno.

Krenuli su ka centru grada. Koper je iskoristila ostatak filma da slika čudne detalje koji su joj zapali za oko: bukete ostavljene na ulici gde su ljudi umirali, ljude koji piju kafu i uživaju u suncu ispred restorana gde su prozori istačkani rupama od metaka, muškarce na merdevinama koji skidaju znak s natpisom na nemačkom jeziku za bioskop za vojnike. Smirivala se.

Nakon dvadeset minuta stigli su do neupadljivog izloga u lepoj ulici blizu Jelisejskih polja. Koper je videla ime Lelong i odmah se oraspoložila. Lisjen Lelong bio je srž onoga za čim je žudela: puder i parfem i haljine, sve što šušti i miriše slatko.

„Čuli ste za Lelonga?“, pitao je Žiro kad joj je video izraz lica.

„O, da, čula sam za Lisjena Lelonga“, rekla je Koper. Bila je skoro spremna da mu oprosti onu odvratnu epizodu s kolaboracionistkinjom.

Bilo bi ostvarenje snova da ima išta, bilo šta od Lelonga. Zatim su joj nade srušene. „Ali ne mogu da priuštim Lelongovu haljinu.“

„Ne brini. Ja znam džiju-džicu.“

„Džiju-džicu?“

Lupnuo se po nosu. „Znam da izvršim pritisak gde treba.“

Salon je bio baš onakav kakav je Koper očekivala: sav u bisernim tonovima i pun srebrne svile; osvetljen svetlucavim lusterima.

„Tako je lepo“, uzdahnula je. Kao da se rat, sa svom jednoličnom praktičnom odećom, već završio. Suptilne haljine i prefinjeni kompleti bili su izloženi s odgovarajućim šeširima i dodacima. Sâm vazduh je mirisao i nežna muzika dopirala je iz zvučnika koji se nije video. Nekoliko prodavačica stajalo je za pultom. Mušterija nije bilo. Koper je dotakla predivan sako. Prodavačica koja je stajala blizu nje nasmešila se.

„Mogu li vam pomoći, gospođice?“

„Došli smo kod gospodina Kristijana“, rekao je Žiro kratko i pošao uz stepenice u zadnjem delu salona.

Popeli su se na drugi sprat i stigli do ateljea – dugačke prostorije, lepo osvetljene nizom prozora. Bilo je tiho i prazno. Desetine napola završenih kostima visilo je na drvenim lutkama, ali nije bilo švalja, a njihovi alati bili su razbacani na radnim stolovima kao da su pobegle usred posla.

Žiro je otvorio vrata i ušli su u mali salon. Zavesa su bile od sivog krep de šina, a zidovi bisernobeli. Prostoriju su osvetljavale bronzane zidne lampe. Tu je bilo nekoliko velikih ogledala, pred kojima su klijenti mogli da se dive svom odrazu, ali i ta prostorija je bila prazna – samo jedan čovek je stajao i gledao kroz prozor. Zavesa su ga napola sakrivala. Nosio je prugasto odelo. Okrenuo se ka njima s pomalo uplašenim izrazom na bledom licu.

„Ovo je mesje Kristijan“, rekao je Žiro. „Doveo sam vam klijenta, *mon vieux**.“

Mesje Kristijan, proćelav i očigledno zašao u srednje doba, izašao je iz senke zavesa kao strašljiva životinja koju isteruju iz skloništa. „Zadovoljstvo mi je.“ Uzeo je Koper za ruku mekom toplom šakom i nagnuo se blago i učtivo.

„Drago mi je“, rekla je Koper osećajući se nelagodno. „Izvinite što vam smetamo u privatnom utočištu.“

* Franc. *stari moj*; koristi se u značenju *prijatelju, druže*. (Prim. prev.)

Odmahnuo je rukom. „Ništa, madam...“

„Hitkot.“

Mučio se s anglosaksonske slogovima. „Madam It-kot.“ Odmerio ju je, glave nagnute u stranu. „A šta ste to želeli?“

Pre nego što je uspela da odgovori, Žiro se ubacio: „Komplet. Sa šeširom. I dodacima.“

„O, mislim da ne mogu da priuštiti sve to“, rekla je Koper i nervozno se nasmejala. „Htela sam samo haljinu, možda...“

„Lisjenu Lelongu biće zadovoljstvo da ti pokloni komplet“, rekao je Žiro. „Zar ne?“

Mesje Kristijan se trznuo. „Pokloni?“

Koper je bila zaprepašćena. „Ne bih mogla da prihvatim to.“

Žiro ju je ignorisao. „Gde su vam klijenti?“, pitao je dizajnera prezirivo, pokazavši oštre zube. „Radnja je prazna. Možda zato što su vam mušterije bili nacisti, kolaboracionisti i kraljice crnog tržišta. A za takve je zdravije da ostanu kod kuće ovih dana.“

Mesje Kristijan se zarumeneo; zagrizao je donju usnu kao dete koje se postidelo. Koper se okrenula ka Žirou. „Nisam ovo htela, mesje Žiro. Ne očekujem ništa besplatno. Samo mi recite koliko će koštati.“

„Neće ništa koštati“, insistirao je Žiro. „Kuća Lelong saradivala je s nacistima četiri godine. Sada moraju da se iskupe.“

„Kuća Lelong držala je Nemce na odstojanju četiri godine“, rekao je mesje Kristijan tiho, neverovatno rumenog lica. „Zahvaljujući Lelongu, i dalje imamo visoku modu u Parizu.“

„Koga briga za visoku modu?“, pitao je Žiro. „Vi, Šanel i ostali buržoaski paraziti dodvoravate se bogatima i dekadentima kojim god jezikom da govore. Svi ste vi izdajnici.“

„Dozvolićete mi da se ne složim s vama, mesje“, rekao je dizajner još dubljim glasom. Očigledno nije bio čovek koji uživa u raspravama, i bio je dostojanstven. „Imamo mišljenje o tome. Ali nema veze, biće mi zadovoljstvo da uslužim madam.“

„Ne mogu to da prihvatim“, rekla je Koper besno gledajući Žiroa.

„Uveravam vas, madmoazel, biće to dobrodošla promena – po ceo dan stojim ovde bez klijenata“, rekao je mesje Kristijan blago ironično. „Ako gospodi ne smeta da izađu, pa da vas izmerim.“

„Zašto da napustim prostoriju?“, zarežao je Žiro.

Kristijan

Mesje Kristijan je zakolutao očima. „Sasvim je nemoguće da se vrše merenja ako su gospoda prisutna.“

„Šta – čak ni muž?“, zahtevao je Ejmori.

„Naročito ne muž.“

„Ona je moja žena, dođavola.“

Umesto da odgovori, mesje Kristijan je pokazao na vrata, zatvorenih očiju. Očigledno nije nameravao da se pomeri – niti da otvori oči – dok muškarci ne odu. Bilo je nečega zapovednog u njegovoj nepokretnosti i Koper je oraspoložilo kad su Ejmori i Žiro krenuli ka vratima, zalupivši njima za sobom. Mesje Kristijan je otvorio oči i uzdahnuo. „Sad“, rekao je, „ako bi madam mogla da skinе foto-aparat? I odelo.“

Odlučivši da će kasnije razgovarati o načinu plaćanja, Koper se rešila aparata, koji joj je visio oko vrata, i svukla pantalone. Mesje Kristijan je pažljivo složio njenu odeću, kao da pripada kraljici, a onda počeo da posmatra Koper u donjem vešu, držeći svoju mesnatu bradu palcem i kažiprstom.

„Šteta“, rekao je.

„Šta je šteta?“, pitala je Koper. Začudo, nije se stidela što je jedan kreator gleda polugolu.

„Vaše proporcije.“ Stavio joj je traku za merenje oko grudi i zagrizao usnu. „Ali to se lako dâ ispraviti.“ Izvukao je kartonsku kutiju i otvorio je, pa joj pokazao dva zaobljena predmeta. „Uvek predlažem ovo klijentima koje je priroda zanemarila.“

„Lažnjaci?“

„Gumena pena. Predratna. Sada je veoma teško nabaviti je.“

„Ne, hvala. Držaću se onoga što imam.“

Odložio ih je. „Možda ste u pravu. Ali ne izgledate kao Francuskinja, madam.“

„Je li to dobro ili loše?“

„Nedostatak oblina obično je mana koju pokušavamo da ispravimo punjenjima.“

„Bez toga, molim vas.“

„Ali u vašem slučaju – sa tim dugim nogama, visokim strukom, visinom, žarom...“ Povukao se unazad; posmatrao ju je držeći se za lakat i gladeći se po obrazu slobodnom rukom. „Očito ste atletski građeni.“

„Mrzim sport. Ali Amerikanke su veoma aktivne, znate.“

„Zaista. Malo podsećate na momke – nije to loše, razumete. Zapravo...“ Činilo se da postaje sve uzbuđeniji dok ide oko nje. „Zapravo, to stimuliše. Izazov je. Kosa može da prođe. I lice, naravno. Noge – besprekorne.“

„Drago mi je što je nešto po vašem ukusu.“

„Sećam se doba kad je pokazivanje članka smatrano vrhuncem opscenosti. Sada nam treba cela noga. Pa, da počnemo.“

Bacio se na posao. Dok ju je merio, Koper ga je posmatrala. Imao je dug orlovski nos i osetljive, meke usne. Primitila je njegove sjajne crne cipele i uštirkane manžetne; blago je mirisao na kolonjsku vodicu.

Vrata su se otvorila i jedna prodavačica je privirila nervozno. „Pardon, mesje Kristijane, ali onaj Žiro krade sve na šta stavi ruke. Puni džepove.“

„Neka uzme šta hoće“, rekao je dizajner nestrpljivo. „Odlazi.“

Vrata su se zatvorila. Mesje Kristijan je zapisao mnogo brojeva u svešku. „Mogu li vas upitati šta Amerikanka radi u Parizu za vreme rata?“

„Moj muž je ratni dopisnik. Povukao je veze da dobijem akreditaciju i pođem s njim.“

„Ne bi mnogo žena poželelo takvu akreditaciju.“

„O, ja sam uvek spremna za avanturu. Pratila sam tatu i braću otkad sam naučila da hodam. Čak su mi dali i plakat da nosim.“

„Plakat?“

„Na njemu je pisalo: *Poštena plata za pošten posao.*“

„Dobra ideja.“

„Pretpostavljam da je uticalo na mene.“

„Vaš muž je veoma lep mladić“, naznačio je mesje Kristijan. „Zaista, jedan od najzgodnijih muškaraca koje sam video.“

„O, prijao oku. Ali uspevam da skrenem pogled s njega s vremena na vreme. Nisam mogla podneti da ostajem kod kuće dok se on zabavlja. Osim toga, prilično je bespomoćan bez mene.“

„Zabavlja?“ Podigao je obrve. „Moram vam reći da ste mi prvi američki klijent, madam It-kot. Ali, ako su svi kao vi, svet očekuje šok.“

„Možete da se kladite u to“, složila se.

„Ispravite se, molim vas. Ruka na kuk, glava u stranu. Dobro je. Imate stav. To pomaže. Evropske žene su mršave zato što se izgledaju. Tako su bledunjave, često i mlitave. Ovo je nešto drugo. Ova mršavost dolazi od mišića. A opet, nije toliko muževna. To je stvarno nova ideja.“